

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Навчально-науковий юридичний інститут

Кафедра теорії та історії держави і права

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ ТА МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Освітня програма Право

Спеціальність 081 Право

Галузь знань 08 Право

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 6 від 30 січня 2023 р.

м. Івано-Франківськ - 2023

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до навчальної дисципліни
3. Мета та цілі навчальної дисципліни
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання
6. Система оцінювання навчальної дисципліни
7. Політика навчальної дисципліни
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Державний устрій та місцеве самоврядування в Україні
Викладач (-і)	Адамович Сергій Васильович, проф., д.і.н., завідувач кафедри кафедри теорії та історії держави і права зарубіжних країн
Контактний телефон викладача	Адамович Сергій Васильович (0342) 596133
E-mail викладача	sergey.adamovych@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Консультації проводяться відповідно до Графіку індивідуальних занять зі студентами, розміщеному на інформаційному стенді та сайті кафедри https://kttidip.pnu.edu.ua/hrafik-indyvidualnoi-roboty/ Також можливі консультації шляхом листування через електронну пошту, зокрема, що стосується погодження планів та змісту курсових робіт, індивідуальних науково-дослідних завдань.
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p><u>Предметом</u> вивчення навчальної дисципліни є сутність, зміст і форми адміністративно-територіального устрою, місцевого самоврядування та шляхи втілення регіонального та місцевого самоврядування.</p> <p>Програма навчальної дисципліни складається з таких <u>змістових модулів</u>:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Місцеве самоврядування в Україні. 2. Функціонування місцевого самоврядування та державна регіональна політика. <p>Навчальна дисципліна «Державний устрій та місцеве самоврядування в Україні» формує у студентів знання та навички про місцеве самоврядування та регіональне управління на основі вивчення нормативно-правових актів та ознайомлення з практичним досвідом життєдіяльності місцевих громад.</p> <p><u>Основними джерелами</u> цієї галузі виступають Конституція України, Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», Закон України про статус депутатів місцевих рад, Закон України про місцеві державні адміністрації, Закон "Про службу в органах місцевого самоврядування», а також інші законодавчі та нормативно-правові акти що регламентують функціонування органів місцевого самоврядування.</p> <p>Вивчення державного устрою та місцевого самоврядування в Україні в умовах становлення незалежної Української держави є важливим з огляду на необхідність впровадження світових передових принципів децентралізації та субсидіарності. Важливо, щоб випускники вищих юридичних закладів володіли необхідними знаннями і забезпечили ефективну роботу в новостворюваних об'єднаних територіальних громад.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p><u>Метою</u> вивчення навчальної дисципліни «Державний устрій та місцеве самоврядування в Україні» є формування знань про сутність, зміст і форми адміністративно-територіального устрою, місцевого самоврядування та шляхи втілення регіонального врядування.</p> <p><u>Основними цілями</u> вивчення дисципліни «Державний устрій та місцеве самоврядування в Україні» є отримання знань про сутність, зміст і форми</p>	

адміністративно-територіального устрою, місцевого самоврядування, про сучасні тенденції зарубіжного досвіду місцевого управління та місцевого самоврядування та особливості системи місцевого самоврядування в Україні. Магістранти також повинні вивчити функції та повноваження місцевого самоврядування, порядок організації діяльності органів і посадових осіб місцевого самоврядування в Україні, а також проблеми адміністративно-територіального устрою Української держави та шляхи їх вирішення.

4. Результати навчання (компетентності)

Загальні компетентності:

- здатність застосовувати закони формальної логіки в процесі інтелектуальної діяльності;
- здатність використовувати іншомовну літературу в професійній сфері;
- навички роботи в комп'ютерних мережах, збір, аналіз та управління інформацією, навички використання програмних засобів;
- знання та розуміння наукової правничої термінології;
- здатність скеровувати зусилля, поєднувати результати різних досліджень та аналізу.

Фахові компетентності:

- здатність застосовувати в професійній діяльності положення національного законодавства, що стосуються регіональної політики та становлення місцевого самоврядування;
- здатність надавати юридичне консультування новоутвореним об'єднаним громадам;
- здатність приймати обґрунтовані та ефективні рішення в процесі розмежування повноважень між державними органами влади та органами місцевого самоврядування;
- здатність кваліфікованого системного тлумачення співвідношення державних повноважень та функцій місцевого самоврядування.

Програмні результати навчання:

Здатність продемонструвати знання та розуміння:

- сутності, змісту і форм державної політики розвитку місцевого самоврядування;
- основних підходів до аналізу понять пов'язаних з державним устроєм, регіоналізмом, місцевим самоврядуванням та децентралізацією;
- сучасних тенденцій зарубіжного досвіду місцевого управління та місцевого самоврядування;
- особливостей формування адміністративно-територіального устрою та місцевого самоврядування в Україні;
- процесу становлення місцевого самоврядування та адміністративно-територіального устрою в контексті ідеї соборності;
  - розмежування відповідальності інститутів державної влади і влади місцевого самоврядування;

Вміння:

- застосовувати набуті знання для реалізації регіональної політики в Україні;
- розробляти нормативно-правові акти, зокрема, локального характеру у сфері місцевого самоврядування;
- систематизувати і узагальнити різноманітні підходи до концепцій територіального розвитку країни, робити обґрунтовані висновки на основі аналізу різноманітних історичних джерел;
- підвищувати професіоналізм осіб обраних до органів місцевого самоврядування.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	12

семінарські заняття / практичні / лабораторні	18		
самостійна робота	60		
Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
1	081 Право	5	Дисципліни за вибором ВНЗ
Тематика навчальної дисципліни			
Тема		кількість год.	
		лекції	заняття сам. роб.
Модуль I. Місцеве самоврядування в Україні			
Тема № 1. Зародження і розвиток місцевого самоврядування в Україні		2	2 8
Тема № 2. Узагальнення сучасних тенденцій зарубіжного досвіду місцевого управління та місцевого самоврядування		2	2 8
Тема № 3. Загальна характеристики місцевого самоврядування			2 8
Тема № 4. Особливості системи місцевого самоврядування в Україні		2	4 10
Модуль II. Функціонування місцевого самоврядування та державна регіональна політика			
Тема № 5. Функції та повноваження місцевого самоврядування		2	2 8
Тема № 6. Організація діяльності органів і посадових осіб місцевого самоврядування в Україні		2	4 6
Тема 7. Формування об'єднаних територіальних громад в Україні			2 4
Тема №8. Регіональне управління		2	2 8
ЗАГ.:		12	18 60
6. Система оцінювання навчальної дисципліни			
Загальна система оцінювання курсу	Загальна система оцінювання навчальної дисципліни є уніфікованою в межах навчально-наукового юридичного інституту і визначається п. 4.4 Положення про порядок організації навчального процесу та оцінювання успішності студентів у навчально-науковому юридичному інституті Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, затвердженим Вченою радою Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, протокол № 2 від 12.10.2010 р. (зі змінами, внесеними Вченою радою навчально-наукового юридичного інституту, протокол №5 від 28 лютого 2017 р.) – <i>текст розміщений на інформаційному стенді та сайті Інституту</i> https://law.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/100/2023/02/Положення-про-порядок-оцінювання-здобувачів-у-ННІОІ.pdf		
Вимоги до письмової роботи	Вивчення дисципліни передбачає <u>обов'язкове</u> виконання всіма студентами одної письмової модульної контрольної роботи. Варіант завдань складається з 5 питань. Перше запитання (описове) оцінюється максимально у 5 балів. 2 запитання передбачає чітку і коротшу відповідь на запитання і оцінюються в 2 бали. 3-5 запитання мають тестовий характер і оцінюються максимально в 1 бал кожне.. Максимальний бал за контрольну становить 20.		

	<p>За бажанням (для отримання додаткових до 5 балів) студенти можуть виконувати індивідуальні завдання за темою відповідного семінарського заняття. Види, приклади підготовки та критерії оцінювання індивідуальних завдань <i>знаходяться на кафедрі та розміщені на сайті кафедри</i> https://kttidip.pnu.edu.ua/%d0%b4%d0%b5%d0%bd%d0%bd%d0%b0-%d1%84%d0%be%d1%80%d0%bc%d0%b0-8/</p>
Семінарські заняття	Система оцінювання семінарських занять визначена п.п. 4.4.3.2, 4.4.3.3 Положення про порядок організації навчального процесу та оцінювання успішності студентів у навчально-науковому юридичному інституті Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
Умови допуску до підсумкового контролю	Порядок та організація контролю знань студентів, зокрема, умови допуску до підсумкового контролю визначаються р. 5 Положення про порядок організації навчального процесу та оцінювання успішності студентів у навчально-науковому юридичному інституті Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
7. Політика навчальної дисципліни	
<p><u>Письмові роботи:</u> Планується виконання студентами обов'язкових та додаткових декількох видів письмових робіт: обов'язкових письмових контрольних робіт, письмових тестових завдань за темами, винесеними на самостійне опрацювання (перелік міститься в Методичних вказівках і завданнях для підготовки до семінарських (практичних) занять), а також додаткових письмових індивідуальних завдань – <i>Методичні вказівки розміщені на сайті кафедри</i> https://kttidip.pnu.edu.ua/%d0%b4%d0%b5%d0%bd%d0%bd%d0%b0-%d1%84%d0%be%d1%80%d0%bc%d0%b0-8/</p> <p><u>Академічна доброчесність:</u> Очікується, що студенти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається Положенням про запобігання та виявлення плагіату у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/.</p> <p><u>Відвідування занять</u> Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають лекції і практичні заняття курсу. Пропуски семінарських (практичних, лабораторних) занять відпрацьовуються в обов'язковому порядку. Студент зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття впродовж двох тижнів з дня пропуску заняття. За пропущені лекційні заняття без поважних причин в обсязі, що перевищує 10% від загальної кількості лекційних годин, які відведені на навчальну дисципліну відповідно до робочого навчального плану, керівник курсу віднімає 5 балів від підсумкового семестрового балу студента (п. 5.1.2 Положення про порядок організації навчального процесу та оцінювання успішності студентів у навчально-науковому юридичному інституті Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника https://law.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/100/2023/02/Положення-про-порядок-оцінювання-здобувачів-у-ННІОІ.pdf</p>	
8. Рекомендована література	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Адамович С.В. Історія становлення місцевого самоврядування в Україні (1990-2005 рр.) // Вісник Прикарпатського університету. Історія. – 2007. – Вип. XII–XIII. – С.51-58. 2. Андрушук О. Конструювання територіального устрою України: від проектів до спроб реалізації (кінець ХХ – початок ХХІ ст.) // Регіональна історія України. Збірник наукових статей. Випуск 1. – 2007 – С.187-202202. 	

3. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні : підручник / І. І. Бодрова, С. В. Болдирєв, В. О. Величко та ін. ; за ред. С. Г. Серьогіної Харків : Право, 2017. 392 с.
4. Камінська Н.В. Місцеве самоврядування: теоретико-історичний і порівняльно-правовий аналіз. – КНТ, 2010. – 229 с.
  5. Ковтун В., Зезуль Ю. Адміністративно-територіальний устрій як елемент конституційного дизайну. Підприємництво, господарство і право. 2021. № 5. С. 127-131.
  6. Лазор О.Д., Лазор О.Я., Чемерис А.О. Територіальна організація влади в Україні: навчальний посібник. – К.: Дакор, 2007. – 576 с.
  7. Овчаренко В.А. Місцеве самоврядування в Україні: історичні витoki, становлення. Перспективи. – Логос, 2014.
  8. Ременяк О. В. Децентралізація публічної влади в правовій теорії та державотворчій практиці. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень». – Національний університет «Львівська політехніка», Національний університет «Львівська політехніка», Львів, 2019. 210 с.
  9. Скрипничук В.М. Місцеве самоврядування в Україні. – Місто НВ, 2013. – 788 с.
  10. Телешун С.О. Державний устрій України: проблеми політики теорії і практики Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2000. – 344 с.
  11. Глобалізація. Регіоналізація. Регіональна політика. Хрестоматія з сучасної зарубіжної соціології регіонів / Укладачі Кононов І.Ф., Бородачів В.П., Топольсков Д.М. – Луганськ: Альма матер – Знання, 2002. – 664 с.
  12. Закон України про статус депутатів місцевих рад. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15#Text>
  13. Закон України про місцеві державні адміністрації. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>.
  14. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>

Детальний перелік монографічної, наукової, науково-практичної літератури, нормативних джерел та інформаційних ресурсів до кожної теми міститься в навчально-методичних посібниках:

1. Державний устрій та місцеве самоврядування в Україні: Методичні вказівки для підготовки семінарських занять для студентів освітнього ступеня магістр спеціальності 081 «Право» стаціонарної форми навчання / С.В.Адамович; Навчально-науковий юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. – Івано-Франківськ, 2018. – 17 с.

2. Державний устрій та місцеве самоврядування в Україні: Методичні вказівки для підготовки самостійної роботи для студентів освітнього ступеня магістр спеціальності 081 «Право» стаціонарної форми навчання / С.В.Адамович; Навчально-науковий юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. – Івано-Франківськ, 2018. – 7 с.

<https://kttidip.pnu.edu.ua/%d0%b4%d0%b5%d0%bd%d0%bd%d0%b0-%d1%84%d0%be%d1%80%d0%bc%d0%b0-8/>

Викладач _____ проф. С.В. Адамович